

V sredo in saboto

izhaja in velja:

|              |               |
|--------------|---------------|
| Za celo leto | 6 for. 20 kr. |
| pol leta     | 3 " 30 "      |
| četrt leta   | 1 " 70 "      |
| mesec        | — " 60 "      |

Po pošti:

|              |               |
|--------------|---------------|
| Za celo leto | 7 for. 50 kr. |
| pol leta     | 3 " 80 "      |
| četrt leta   | 2 " — "       |
| mesec        | — " 70 "      |

# SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 25.

V Celovcu v sredo 28. marca 1866.

Tečaj II.

## VABILO.

Nekteri gospodje so se naročili za prvo četrtletje 1866; vse te lepo prosimo, naj pred koncem t. m. ponovijo naročbo svojo, da se jim redno pošiljanje ne preterga.

Tudi prihodnje četrtletje bode „Slovenec“ le dvakrat na teden izhajal kakor dozdaj; naročnikov je še premalo in za denar je preterda, torej ni upati, da bi se „Slovenec“ mogel trikrat v tednu izdajati brez očitne zgube. Naj torej gospodje, katerim je mar, da bi „Slovenec“ trikrat hodil na svitlo, vse žile napenjajo, da nam pridobijo še novih naročnikov. Naravnost moramo povedati, da si je „Slovenec“ od marsiktere strani pričakoval kajsi več podpore. Posebno naši velikaši in bogatinci, naša mesta in naši tergi še zdaj spijo sramotno spanje narodne nemarnosti. Čujte, da Slovenec na Dunaju, kjer prebiva toliko premožnih Slovanov in vnetih Slovencev, nima nobenega naročnika! Čujte, da „Slovenec“ hodi samo v Karalovo kavarno v Zagrebu, v Salomonovo v Ljubljani in Žibertovo v Celovcu — vse une kavarne, gostivnice in kerčme ne pustè „Slovenca“ v svojo hišo. Te žalostne resnice pa niso krivi sami njihovi posestniki, temveč gospodje gostje, ki tje dohajajo in ne tirjajo, da se jim postreže z domačo robo. Tu, gospôda moja! tu je velika rana, na kterej boleha časništvo naše; tu terkajte, prosite, silite in videli bote, da bode skorej boljši. Naj si kavarne, gostivnice in kerčme, kamor dohajajo našinci, naročajo časnike naše. Pokazalo se bode sadje skorej, gotovo že v prihodnjem četrtletju; zatoorej odložimo še tudi poduk za slovenske župane in ga pričnemo še le meseca julija t. l. Rodoljubi delajte, da to četrtletje število naših naročnikov narašča, — rade volje bode „Slovenec“ potem na svitlo hodil vsak teden trikrat. Naročnina naj se pošlje skorej v frankiranih listih!

Vredništvo.

## Naši deželni zbori in naš politični program.

III.

Dr. Bleiweis je v 3. seji kaj krepko in temeljito podpiral svoj predlog, naj se presvitlemu cesarju za septemberski manifest napravi in odpošlje zahvalna adresa. Ta govor so poslušalci posebno proti koncu in na koncu spremljevali z dobro- in slavalicami. To je poslancu g. Kromerju presedalo in prav zarežal je na g. predsednika, naj te klice ustavi in napravi v zbornici mir in pokoj. Škoda, da Kromer ni postal kak policist, — pokazal je o več priložnostih, da ima pravo in izverstno policijsko žilo! — pa predsednik mu je dal prav debelo pod nos, naj g. Kromer za to ne mara, „to je moja skerb“. — Tudi baron Apfaltrern se je nekaj oglasil, pa tudi dobil, kar je zaslužil. G. predsednik je bil namreč dr. Bleiweisov predlog po slovenski bral in vabil, naj dež. zbor glasuje. Zdaj se vzdigne imenovani g. baron in tirja, naj se ta slovenski predlog zboru naznani tudi po nemški. Zdajci vstane g. dr. Toman in g. barona zaverne, da ni več čerhnil; na koncu svoje besede je g. dr. Toman še pristavil: „Ako g. baron A. ne zna slovenski, naj se pa nauči. Taka je naša slovenska gospôda! G. baronu Apfaltrern-u je v oporoki jasno in krepko zaukazano, naj se uči slovenski, ako hoče podedovati posestvo; — podedoval je, slovenskega jezika pa se menda še ni naučil, ker je tirjal, naj se mu slovenski predlog prestavi na nemško. — Slednjič se je glasovalo, — pa tudi pokazalo, da Šmerlingova nemškokentralistična sistema tudi v slovenskem zboru za Kranjsko šteje še obilno zvestih prijateljev. V 1. seji je padel dr. Bleiweisov predlog za to, da je njegov predlog nujen predlog; v 3. seji pa je padlo še uno in sklenilo se je, naj se presvitlemu cesarju ne pošlje zahvalna adresa za septemberski manifest. Za predlog dr. Bleiweisov so glasovali: Bleiweis, Kapele, Costa, Klemenčič, Koren, pl. Langer, Lokar, Rozman, Ružič, Svetec, dr. Toman, dekan Toman, baron Anton Zois in Zagorec, tedaj 14 poslancev, — zoper pa 18: baron Apfaltrern, grof Anton Auersperg, Brolich, Derbič, Dežman, Golob, Gutman, pl. Jombart, Kozler, Kromer, Mulej, Obreza, Recher, baron Schloissnigg, Skedl, pl. Strahl, dr. Zupan, pl. Wurzbach. — Potem povzame grof Auersperg besedo in podpira svoj predlog: naj se voli odbor 7 odbor-nikov, kateri prevdari nasledke septem-berskega manifesta za korist deželno. Za ta predlog so glasovali vsi, ki so glasovali zoper dr. Bleiweisov predlog, samo Obreza in baron Schloissnigg ne, pristopil pa mu je Ružič — zmagal je Auerspergov predlog tedaj z 17 glasovi zoper 13 — tedaj z večino 4 glasov. Gospodje: Apfaltrern, Auersperg, dr. Zupan, Dežman, Kromer, Obreza, Mulej so bili izvoljeni, da osnujejo predloge po Auerspergovem nasvetu. Te volitve se 12 poslancev celó ni udeležilo.

9. decembra v 8. seji je prišel grof Auerspergov predlog na versto in grof A.

kot poročevalec dotičnega odbora prebral je svoj predlog: Naj se Njih. Veličanstvu pokloni pismo, v katerem se razodeva strah, da je februarini patent ustavljen in pa dodá prošnja, naj se spet vpelje. Kar je grof Auersperg rekel, slišali smo po vseh tistih deželnih zbora, kjer so sprejeli našega Blagatinšeka — žl. Kaiserfelda znano komando ali povelje. Za grofom je dr. Bleiweis kot predložnik nasprotne adrese prvi poprijel za besedo in govoril po slovenski tako le:

„Prejeli smo v prevdarek in sklep odborovo pismo, ki nam ga je ravnokar priobčil prvomestnik gospod grof Auersperg. Jaz se ustavljam temu predlogu. Ali le na kratko hočem razodeti svoje mnenje.

Čemu tudi veliko besedi? Saj vidimo, da se kolovodji za nezaupnico povsod svoje trme držé, drugi pa vlečejo za njimi in morebiti ne vedó, zakaj. Toliko krajši pa morem biti denes v svojej besedi, ker sem že v 3. seji svoje mnenje izustil in mi pismo odborovo, ktero smo ravnokar zaslišali, mojega prepričanja ni podrló. Radujem se pa, da temu, česar smo jaz in moji prijatelji v 3. seji želeli, so pritrdili deželni zbori v Paznu, Zadru, Gorici, Pragi, v Levovu, kakor sem že zadnjikrat rekel, in deloma tudi v Brnu, — in da le tako imenovane nemške zборе imamo zoper sebe, o katerih je dunajski časnik, ki zvonec nosi nemškega centralizma, ponosno rekel, da so „die Erwägungen über die Rückwirkungen des September-Manifestes das Gemeingut der deutschen Landtage“. (Dobro v sredi in med poslušalci.)

Konstatirano je tedaj prvokrat v Avstrii, da slovanski narodi stojé tukaj nasproti nemškemu, konstatirano je, da slovanski narodi votirajo cesarju in ministerstvu zaupnice, nemški deželni zbori nezaupnice (Dobro! pravo! v sredi in med poslušalci), konstatirano je tedaj o tej važni politični zadevi prvokrat solidarnost in vzajemnost avstrijskih slovanskih narodov! (Pravo! Dobro! v sredi in med poslušalci.)

Nek imeniten državnik je nekda rekel, da je Bog človeku dal jezik, da ž njim prikriva misli svoje. Ako beremo poročilo odborovo, moramo reči, da ta izrek ni popolnoma resničen, nekoliko pa je vendar resnice vmés.

Poročilo to — to moram reči — odkritoserčno izgovarja nezaupnico ministerstvu pred prestolom Veličanstva, — dalje pa zahteva februarški Reichsrath. To je jasno rečeno in to je jedro vsega. Zakaj pa hrepéní po tem Reichsrathu, to ni rečeno, kakor vemo, da je mišljeno. (Prav dobro! v sredi in med poslušalci.) Zajec, kakor narodova naša prislovica pravi, tiči tukaj za vsem drugim grmom. Supremacija nemškega elementa nad družimi narodi, to je tisti grm, za katerim so skrite želje po februarškem Reichsrathu. (Tako je res! je! dobro! v sredi in med poslušalci.) Te supremacije in te centralizacije pa so vsi drugi narodi avstrijski do grla siti. (To je res! dobro! v sredi in med poslušalci), in zato cesarju hvalo dajó, da je ustavil ta Reichsrath in s septem-berskim manifestom je odklenkalo centralizmu in germanizmu — hinc illae lacrymae! (Dobro! pravo! v sredi in med poslušalci.)

Dalje pa moram reči, da slavni odbor v predlogu za nezaupnico svojo pravdo tako slabo, tako netemeljito in tako opoteklivo zagovarja, kakor zagovarja advokat tako stvar, o kateri je sam prepričan, da stoji na slabih nogah in da je izgubljena. (Dobro! smeh med poslušalci).

Kdo — za Boga! more reči, „dass die Februarverfassung in ihrer Grundlage auf gesunden und lebensfähigen Principien beruhe und dem eigentlichen Charakter der österreichischen Monarchie Rechnung trage?“ Februarška ustava, gospoda moja! je že izprva bila „ein todtegebornes Kind“ (Dobro! v sredi pohvala in med poslušalci), ker se očetje v deželah ogerske krone in laških dežel še zmenili niso za tega otroka, — hiral je ta ustava 4 leta, ker so Reichsrath zapustili tudi Čehi in Moravani in drugi, in v katerem je naš poslanec dr. Toman res le krvavo pot potil. (Dobro! Veselost med poslušalci.)

Za Boga! ali so to bile to „gesunde und lebenskräftige Grundlagen“, da je ustava na neustavni poti se na svet rodila, oktrojirana bila?

Ali je to zdrava ustava, ker je širji zbor bil le absolutistična fikcija?

Ali je to prava ustava, da je tak domišljeni širji zbor segal v žepe družih dežel in davke nakladal deželam, ktere niso imele svojih zastopnikov v njem?

Ali je to prava ustava, ki je vničila skor vso deželno avtonomijo in vso oblast potegnili v dunajski Reichsrath?

Ali je to zdrava ustava, ki je napravila volitni red, po katerem je slovanskim deželam oškodovano število poslancev v deželni zbor (Dobro!), kakor na priliko našim slovanskim bratom na Štajerskem kar le za 8 poslancev?

Ali je to zdrava ustava, ki je zoper oktoberško diplomu oktrojirala dve zbornici s Herrenhausom, ki je po vsem svetu znana ovéra slobodnega razvitka?

Ali je to zdrava ustava, da je mojster njen metal vrednike, ki so ga svarili, v ječe, da v 4 letih smo našli 50 jetniških let (Dobro! v sredi in med poslušalci), Reichsrath pa mu je sekundiral z grozovito „Pressnovello?“ (Dobro! pravo! v sredi.)

Ako, gospoda! je to prava, zdrava ustava, tedaj je krivica pravica, fikcija pa resnica! (Živa pohvala v sredi in med poslušalci.) Imejte jo Vi, — mi ne maramo za njo!

Kako, gledé na vse to, ste gospodje zdaj v takem strahu, da je septemberski manifest ustavil to ustavo?

In kako, da ste temu nasproti pozabili v svojem pismu našeti tiste „Rückwirkungen“ septemberskega manifesta, ki Vam je toliko strahljiv? Vi le tožite, ne dokažete pa nič! —

Nek poslanec (Dr. Berger) v dunajskem deželnem zboru je sedanji stan, kar je septemberski manifest ustavil „Reichsrath“, imenoval „Absolutismus mit dem Feigenblatt“, in klicali so mu v zboru nemški liberalci „pravo!“ Jaz jim pa nasproti trdim: Das Februarstatut ist der parlamentarische Absolutismus mit dem Feigenblatte, auf welchem in Frakturschrift geschrieben steht der §. 13! t. j. februarni patent je parlamentarni absolutizem s figovim listom, na katerem stoji v frakturjem ali gotiškem pisanju zapisan §. 13! (Živa pohvala v sredi in med poslušalci.)

Gospoda, ne to, da je Reichsrath začasno ustavljen, je nesreča, ampak to je živa potreba, da se po pravi ustavni poti in v soglasji z oktoberško diplomu osnuje ustava, ktero sprejmejo vsi narodi unkraj in takraj Litave, na jadranskem morju in ob Padu, — da bode Reichsrath za vso državo avstrijsko, ne pa nemšk Rumpfparlament — podružnica frankfurtska! (Pohvala!) Ali kaj svetujete Vi, gospodje, cesarju? Kaj drugega kakor to, da naj zopet vpelje to, kar nikakor ni mogoče izpeljati brez Ogroy, Hrvatov in drugih slovanskih narodov, da tedaj iznova začne Sisifovo delo, — da bi se zopet vpeljalo to, kar je Avstrii edinost in blagor vzelo in veljavo zunaj! Februarska ustava je vsem tem narodom bila spodtiklej, vsem strašilo (Dobro! pravo! v sredi in med poslušalci); — presvitli cesar je moral to strašilo na stran djati, sicer sprava — Ausgleich — nikakor ni mogoča in sicer sprava z vsemi narodi avstrijskimi, ne samo z narodi ogerske krone, ktere je treba, da je Avstrija močna.

Zadnja moja beseda je tedaj ta: Dajmo zaupanje ministerstvu in ne motimo ga v težavnem njegovem delu! To je edina pot, ktera Avstrijo pelje iz nevarnega labirinta!

Zato protestiram zoper pismo, ktero nam je denes odbor po gospodu grofu Auerspergu predložil. (Pravo! Dobro! živa pohvala v sredi in med poslušalci.)

## Avstrijsko cesarstvo.

Odkar je ogerska zbornica drugo adresno odobrila, jeli so časniki bolj govoriti in kr. odpis rešetati. Tako prinaša „Pesti Napló“ pismo g. Julija Andrassy-a, ki zavrača vladino politiko, ki tirja, naj se še pred kronanjem predručajo in popravijo postave od l. 48, — kot pravni doslednosti nasprotno zahtevanje. Mimogredé se zaleti tudi v federalizem ter pravi, da bo on cesarstvo v drobne kosce razdrobil! — Madjarski politiki so pač tu podobni centralistom — kakor jajce jajcu! Federalizem je obema po vsaki ceni — poguba države! Nikdar pa se ne potrudijo, da bi nam dokazali, zakaj in kako. Le z obsodbo jo po svetu trobijo! Ker nam niso Madjarji poslednjih namer svoje politike, kaj da namreč prav za prav o skupnih zadevah mislijo, še očitno razodeli, rečemo jim zdaj samo to, da njih dualistične prizadeve res tergajo državo na dva kosa, kar je gotovo zanjo pogubivno, naj pravijo, kar hočejo. To nam pričajo žalostne dogodbe l. 48, in tega je večina nemadjarskih narodov tudi dan danes še prepričana, drugači bi se javljene zoper dualizem tako zelo upirala! — Gosposka zbornica vzame še le po velikonočnih praznikih drugo adresno v pretres, kar je berzkone dobro znamenje. Dotle bo tudi predlog za stran skupnih zadev menda že gotov, in tedaj mislijo vse ob enem in tudi z večim pridom obravnavati. Vendar pa bi jim bilo zelo voščiti, da bi se med tem časom kaj okoli sebe ogledali in tudi prava družih narodov bolje ceniti naučili, ker ta niso nič manj sveta, kakor ogerska! — Dvorni kancelar Majlath je bil tudi one dni v Pešti in se je z veljaki vseh strank pogovarjal.

Zagrebski dež. zbor ima zdaj počitnice do 1. maja. Med tem časom pojde za to odločena deputacija dvanajsterih v Pešto, kjer se bode z ogersko (ki jih bo tudi 12, in sicer 8 iz zbornice poslancev, 4 pa iz gosposke zbornice) o medsebojnih in deržavopravnih zadevah pogajala. Hervaška deputacija je dobila točna sporočila, katerih se ima pri teh obravnavah držati, ogerska pa po Deakovem nasvetu nobenih, razun tega, da naj gleda na celoto ogerske krone in da bo napoved zbor še le kaj stalnega določil. Govori se tudi, da mislijo hervaški poslanci predložiti, naj bi se za to pogajanje kako neutralno mesto, n. pr. Dunaj ali Gradec, odločil, in naj bi obravnovali v

## Besednik.

### Književne zadeve.

Slovenska književnost, ta toplomer slovenskega narodnega življenja, ima se spet z novim delom obogatiti. Kakor je „Slovenec“ že naznanil, namerjavata gospoda Jurčič in Stritar izdajati „zbirko najboljših del slovanskih pisateljev“ s potrebnimi predgovori in razjasnili. Cena vsakemu zvezku bode zares nizka, namreč po 25 soldov. Že to utegne marsikterega rodoljuba privabiti, da se na „Klasje z domačega polja“ — kakor se bode celo delo imenovalo — predbroji. Misel, zbrati in izdati raztresene kose naših književnih izdelkov, je vse hvale in podpore vredna in je izpeljava njena zares nujna in potrebna! Da samo en primer povem: Kdor želi kako pesem Koseskega dobiti, koliko preiskavanja različnih „čitank“ in novičnih brojev je treba! Sicer se nam obetajo že zdavna Koseskega pesmi, ali zakaj bi do tiste dobe, dokler izidejo, slovensko občinstvo škodo trpelo? Imenovana izdatelja nam obetata tudi „narodnih pesem“ novih, še nenatisnjenih, kar bode vsakemu, kdo preiskuje npravnost in značajnost ljudstva, gotovo dobro došlo. Naj še pri tej priložnosti sprožim željo, ki jo že zdavna v prsih gojim, željo nam-

reč, da bi se iz premnogih liričnih (pa tudi drugih) pesem posebna izbirka za naše rodoljubne Slovence napravila. Prepričan sem, da bi one, našega naroda krasotice in matere, tako knjigo z veseljem pozdravile. Imele bi tudi primeren kras svojim mizicam in prijetno zabavo za kratek čas. — Novo podvzetje imenovanih dveh gospodov tedaj z dobro došlico pozdravljamo. Naročuje se pri g. Otonu Wagnerju, knjigarju v Ljubljani; plačuje se pozneje.

Te dni sem Levstikovo slovnico prečital. Naj ti, dragi „Slovenec“, svoje mnenje kratko o njej povem. Radoveden sem bil vzlet imenovano knjigo: „Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen, behandelt von . . .“ v roke, ali nisem tega našel, česar sem se od Levstika nadjal. Knjiga ni niti praktična za take, ki se znova učé slovenščine, niti je dosti temeljita tem, ki se z jezikom posebej pečajo. Morebiti drugikat svoje natančne opazke tebi, „Slovenec“, pošljem; sedaj tega ne utegnem; imam vse le kratko načrtano. Da pa je v tem delcu dobrih zrn za marsikterega mladega pisatelja, ne tajim. Janežičeve slovnice pa ne samo da Levstik do sedaj ni prekosil, ampak za njo je še le zaostal! V resnici novega in tudi prepričalno dokazanega nisem v tej knjižici ničesar našel. Ne vem prav, komu in čemu jo je Levstik namenil.

Naj še „Ilirskega Primorjana“ omenim. Ta časopis, kterega je do sedaj šest števil na svetlo prišlo, je izviren v dveh zadevah: prvič je, kakor nobeden drug slovensk časnik, čisto prosto pisan in torej prostemu ljudstvu (se ve da primorskemu) primerjen; vse, še tako visoke politične zadeve, čisto po domače zlagala in zraven zares jedro govori; — drugič je takó ugodno (poleg tega, da pravilno) pisan, da kmetu in gospodu mora dopadati. Kakor „Danica“ v 8. broju pripoveduje, je „Primorjan“ tudi precej razširjen okoli Trsta in v Trstu. Pri tej priložnosti moram izjaviti vprašanje, ki se mi vedno znovi ponuja: Zakaj „Primorjana“ goriški Primorci ne podpirajo z dopisi in naročevanjem, katerim se kakor navlašč prilaga? Goričani sedaj nimajo svojega slov. lista, kar je „Umni gospodar“ prenehal. Sicer pa Goričani in Tržačani pod isto namestnijo tržaško spadajo in imajo (ali bi vsaj imeli) enake interese braniti zoper bližnje njim sosede. Tudi narečji obeh Primorcev se si ko jajci podobni, obe z blizo tistimi furlanizmi primesjeni. Dajte Goričani! sezite svoje gore listu, „Jl. Primorjanu“ pod pazuhe! Le „sloga jači!“ — Toliko za danes. Zdravstvuj, mili „Slovenec!“

latinskem ali nemškem jeziku, ker vsi razun dveh niso madjarskega jezika zmožni, kar bi iz več vzrokov gotovo ne bilo napačno! Tudi to se piše, da mislijo hervaški poslanci skozi Djakovo v Pešto podati se, kar nam priča, da je slavni vladika Strosmajer pravi glavar in središče narodne politike, ki se je poslednje dni tako čvrsto ojačila in zmagovala — Hervatom samim v prid, drugim Slovanom pa v tolažbo in moč! — O drugi hervaški adresi pravi „Pozor“, da je to kaj pomenljivo, ker je bila v eni seji sprejeta, kar mu je veselo znamenje, da se je vse na bolje obrnilo. Ker ta adresa tako energično celokupnost trojedine kraljevine povdarja, mora to, piše on, vladiti, če jej jele količkaj za pravico mar, nagniti, da v tej zadevi kaj stori. Narodno-liberalna stranka zamore s poslednjimi zbornimi sklepi zadovoljna biti. — Tudi mi jej čestitamo iz celega srca ter kličemo: Slava! Nič ne de, če to dunajski „Debatti“ ni po volji in da godernja, — saj jej še marsikaj drugega ne bo, če Bog da in sreča junaška! — Škof Strosmajer je na svojem potovanju v Pešti tudi Fr. Deška obiskal in se delj časa z njim posvetoval.

Česki zbor se je 23. t. m. slovesno končal. Poslednji govori g. pervosednika, deželnega namestnika, podpervosednika in kardinala praškega so bili kaj serčni in pomirljivi ter od poslancev s pravo — in slavaklji sprejeti. Govori se, da se zbor meseca oktobra spet snide, in da vlada nima nič zoper ondanji zborov sklep zaradi prenaredbe volilnega reda, ki je centralistom tak strah naredil, da so skorej iz kože škočili! Tudi „Debatte“ je Čeha pokregala ter jim očitala, da niso prav storili, ker so se z adreso na Njih. veličanstvo obrnili. Po pravici jo zavrača „Narod“ ter pravi: „Deb.“ ima čudne misli o pravni doslednosti, ker zahteva od Čehov, naj se derže februarnega patenta in naj na tem naprej zidajo. Zakaj pa se Ogerska ne postavi na to podlago? Historično pravo česke krone ni nič slabše od ogerskega! . . . Mi moramo le naše zaupati in na modrost Njih. veličanstva, ki ne more dopustiti, da bi krivica še dalje trajala s tem, da se je českemu narodu Šmerlingov patent vsilil.“

Štajerki avtnomisti so spet enkrat za dobro spoznali oglašiti se! Mi nismo nad tem kar nič ostermeli, ali centralisti, ti so zdaj uboge reve, ker so zgubili toliko prijateljev, ki so nezvesti postali februarnemu patentu in njihovemu derž. zboru ter se podali, da tako rečemo, z glasno muziko v madjarski dualistični tabor. „Debatte“ jih tudi že serčno pozdravlja ter jim prerokuje vse dobro! Mi mislimo, da bodo Madjarji naposled tudi čež nje k dnevnemu redu prestopili, ker s takimi, ki kakor slepci od enega ogla do drugega tavajo, ni nič prida početi!

## Dežele notranje-avstrijske.

**Iz Celovca.** (Naša gospoda; — Bogumil Golz; — volitve za mestni odbor). Naša pisarija zastran tolmačev že nosi sad, in ravno tisti čudni — sad, kterega smo si pričakovali! Nekteri gospodje namreč so jeli terditi, da znajo slovenski, pa jezijo se, da „Slovenca“ ne razumejo. Sam predsednik deželne sodnije je one dni nekemu gospodu rekel: „Ne vem, kako to, da „Slovenčeve“ pisave ne razumem.“ Nikoli nismo slišali, da g. predsednik zna slovenski, pa zna tudi tako, da menda abecednika ne razume; zdaj pa je presneti „Slovenec“ tega kriv. — Spet drugi gospodje se pa togotijo, da se po časnikih tako pisari in da se nobenemu pisarju tiskarna pravda ne natveze. — Minočemo drugega, kakor to, kar nam je obljubil in zaterdil presvitli cesar in visoko ministerstvo; in to svojo besedo bomo

terdili, dokler se nam obljuba ne spolni. Ne jezite se tedaj, gospoda moja! — temveč bukvice v roke in učite se slovenski! Pa ravno to vam ne diši! Kolikokrat smo Vas že vabili, naj se učite slovenski; ponujali smo se po časnikih večkrat, ponujali po 3 — 4 ure na teden — vse brez vsega plačila, nobeden sodni uradnik se ni oglašil! Ne čudite se, da ne znate, mi pa pove-mo, da po nobeni ceni ne jenjamo.

Imamo v Celovcu znanega Bogumila Golza. Mi sami ga nismo šli poslušati. Pravi se, da nima pravega glasu, beseda pa je tako kosmata, da se mora človek v resnici čuditi, kako se prederzne kaj takega govoriti v družbi omikane gospode! Pa tuja roba je, roba, katero so liberalni časniki v nebesa povzdigovali, zatorej tudi naši liberalci drugači ne smejo in ne morejo, da trobijo tudi v njih rogi!

Volitve za mestni odbor se bojo začele prihodnjega meseca; o njih povemo tudi mi v prihodnjem listu kaj.

**Iz Preval.** (Tatvina. Rakitnikov morivec.) 18. t. m. pride nek človek ravno med cerkvenim opravilom v št. Štefanski farovž blizu Pliberka in pobere okoli 2000 gl. srebrnih denarjev staremu župniku gosp. Kramerju. Drugi dan ob šestih zjutraj pride ravno taisti tat v Poljane k gostivničarju in ga poprosi, da bi ga peljal do Marbega (Mahrenberg). Moram pa opomniti, da je ravno ta gostivničar tudi mesar pri nas. Ta hitro vpreže konja in ga pelje; pa komaj prideta enmalo od Gutštajna, pobara ga že tat, ali bi mu mogel 100 gl. sr. d. zmenjati, rekši mu, da je bil na Tirolskem in da je tam toliko srebernega denarja dobil. Dalje se peljaje zine tat večkrat besede: „Ja, Pfarrergeld!“ in vendar se še krepkemu mesarju ni v glavi razsvetilo, da bi bil morebiti ta človek po krivičnem potu toliko denarja dobil. Na to mu za 30 gl. sr. d. zmenja in ga dopelje do goše blizu Marbega. Tam skoči tat hitro z voza, pove, da ga tu tovariši čakajo in odide v gozd. Junaški (?) mesar pride domu in zvě, kaj da se je v št. Štefanu zgodilo. Sedaj, pa že prepozno, se mu še-le svitloba prikaže, da je hudobneža, kateri je bil za glavo manjši, kakor on, v svojih rokah imel. Žalostno! — Eden Rakitnikovih morivcev, z imenom Kotnik, je že prišel pravici v pest; gotovo se bodo zdaj tudi drugi kako našli!

**Od Savine,** 19. marca t. l. (Veseli večer v celjski čitalnici.) Zopet imeniten in vesel večer v Celjski čitalnici! Imeniten zovoljo nazočnosti blagih slovenskih gosp. gostov; vesel zaradi lepega igranja na odru in glasoviru in prekrasne petja.

Počastili so namreč čitalnico s svojo pričujočnostjo gospodje: dr. Razlag, naš znameniti zagovornik v deželnem zboru, dr. Prelog iz Maribora, dr. Čuček iz Ptuja, dr. Vošnjak iz Slov. Bistrice, kateri gospodje so se pri dr. Kočevarju in g. Kapusu v Celjuže predpoldnem o imenitnih rečeh pogovarjali. Tudi mnogo domorodnih duhovnikov je bilo pričujočih.

Igrala se je vesela igra: „Domači prepir“, z navadno izvrstnostjo. Ljubeznjiva gospodičina Miheljakova Vilika, ki nas je že tolikokrat oveseljevala na odru, občarala nas je tudi nocoj popolnoma. Oh, ko bi vendar naše slovenske gospodičine in gospe s tako marljivostjo in gorečnostjo se učile in vadile v slovenskem materinskem svojem jeziku in govoru, pevanju, igranju, kakor ta krasotica, gotovo bi slovenski svet v kratkem ves spremenjen bil! Zakaj moške mladine, vnete za slovenščino nam ne manjka več toliko, toda ženske še! Pri njej se še mnogokrat vidi, kakor da bi se še sramovala, očitno se slovensko skazati, in zatorej še tava v dvomljivosti, misleča s Hamletom: „Al' biti al' ne biti, je prašanje.“

Izgledi takih domorodnih gospodičin, kakor naše ljubeznjive Vilike in mnogo drugih v Celju, pa bodo gotovo tudi zaspanke izbujali!

Tudi so mladi gospodje dva kvarteta izvrstno pevali, in naš mojster Tribnik nas je z igranjem na glasoviru preveselo radoval. Tombola z mnogimi darovi je končala veseli večer. Slava!

**Iz Haloz.** (Ravnopravnost slovenskega jezika in vladin zastopnik.) Srce zaboli vsakega omikanega in našim zahtevam pravičnega človeka, prebravšega odgovor vladinega zastopnika na vprašanje, katero je postavil g. dr. Razlag zovoljo ravnopravnosti slovenskega jezika v uradu in učilnicah, ker jasno spozna, da v viših vladinih krogih vladajo še isti nazori gledé na nas Slovence, kateri so služili za pravilo l. 1861, čeravno smo za sedanjega državnega popečiteljstva pričakovali po vsem drugega odgovora. To nam daje povod spregovoriti o tem, kako je vlada stregla in še sedaj streže našemu jeziku v uradu in učilnicah. —

Najprvije se navaja v omenjenem odgovoru, da je v vseh ljudskih učilnicah učni jezik slovenski, in da kjer nanaša potrebščina, učé se tudi početki nemškega jezika; take potrebščine se nahajajo zlasti na dolnjem Štírskem in l. 1861 so vprašane o tem vse občine se izrekle za to, — vsaj nekatere naznanile, — da ne bodo več plačevale učilnic, ako se opusti nemščina. Zraven tega se je več občin pritožilo, da se hoče iz učilnic izpodriniti nemščina; pa ni še bilo tožbe, da bi se zane-marjala slovenščina.

Da je učni jezik slovenski v ljudskih učilnicah, to se samo po sebi razumeva, to je naravno, to um zahteva; kako ināci pa se hočeš z otrokom pogovarjati in ga učiti, nego v besedi njemu razumljivi? Imajo li nemške učilnice vladi hvalo dajati za to, da je dovoljeno učiteljem učiti v nemškem učnem jeziku? Sicer pa nas pomnež še dobro spominja mnogo učiteljev trdih Nemcev, kateri so trpinčili slov. deco s suho in okorno nemščino; res, kar je bilo, menda ni več, toda grenko čutimo žalostne posledke. — Da potrebščina nanaša učenje nemškega jezika, zlasti na malem Štírskem, nikakor ne tajimo v načelu, dokler živimo v sedanjih hrapavih razmerah, marveč še celo svetovali smo, naj se uči, toda še le v tretjem razredu, in, ako je mogoče, v izrednih urah (glej o tem česki učilniški zakon, potrjen od Njegovega veličanstva), deco pa trapiti že v prvem razredu z nerazumljivimi nemškimi povestmi, ni primerno učivnim vodilom, ne naravnemu razvoju, ne umu, ne brzemu napredku, ampak ogromna ovira je in težava na vsako stran. SedANJI abecednik se mora zavreči, ako je upati boljšega vspeha, ker ta je delo najhujše nemčevavnosti; nemško-slovenska slovnica je smrtni strup naši mladini! Vi viši učilniški ogledi! ali vam ni mar za napredek našega jezika in narodnosti?

Da so se l. 1861 vse občine izrekle tudi za učenje nemškega jezika, to je menda res in se opira na zapisnike, napravljene od okrajnih poglavarjev ter podpisane od občinskega zastopništva. Mi smo primere onega postopanja navedli l. 1861 v dnevniku „Ost u. West“ 23. novembra, kar tu hočemo ponoviti, da se razvidi vrednost in dokaznost onih očitovanj ali mnenj. Ne pokusivši sicer preroškega zelišča, prerokovali smo vendar natanko, kar se dan današnji godi. „Okrajni poglavar je poprej v kako posebno hišo ali gostivnico poverjenkega kraja poklical občinske zastopnike, da jih je pripravljaj in pridobil za svoje namene. Bilo je 24. sept. v nekem župnem kraju, da je okrajni predstojnik, predno sta prišla g. župnik in učitelj, k sebi pozval občinske zastopnike prizadevaje si prepričati jih, da se otroci v učilnici premalo učé nemščine, ali boljše rečeno, da so učilnice preslovenske. (Na Z.

je bilo napovedano občinskemu zastopništvu v župni hram priti, vendar je še poprej bilo pozvano v neko gostivnico na dogovor.) V nagovoru je tele reči posebno naglasil: „Vaši sinovi bodo vojščaki, in tem je treba nemščine; slovenščino že deca z doma vé, pisarnice so nemške; s slovenskim jezikom nikamor ne pridete; deca blebeče, primerno sedanjim učilniškim uravnavam nekaj nerazumljivega (res za gospode take bire!). Kaj ne, sedaj sprevidite, da se premalo uči nemščina, učilnica tedaj mora bolj nemška biti? Vi želite to, ste tedaj v tem mojih misli? Tedaj mi to podpišite“, kar se je tudi mahoma zgodilo. — Res kaj žalostno je za nas Slovence zatirane v narodnosti in jeziku, da se kaj takega godi v najboljši uradni obliki. Gotovo ni težko našega nevednega kmeta, na kar edino se naslanja širjenje nemškega jezika v ljudskih učilnicah in pisarnicah, nagniti k takemu priznanju, ker ga že sedanje za nas prežalostne razmere, bi rekel, same po sebi k temu nagibljejo ali še celo silijo. Trobilo se nam bode resnično v kratkem: Kmet hoče, da se v ljudskih učilnicah nemščina uči v obilnejši meri, saj imamo uradne podpise. Take reči se potem prodajajo ali bodo prodajale pod naslovom: saj je to naročita volja slovenskega ljudstva! Po pravici zelo čudno se nam zdi, da tudi višje gosposke toliko napčno in zmotljivo razumejo namen narodnih učilnic. — To je podloga, na katero se opira volja vseh občin tudi za učenje nemškega jezika! Nedostojno je nevednost sirove množice prestopiti na svoje mnenje in potem rabiti to za uradni dokaz! Ako bi se imel kdo o tem vprašati, bilo bi narodno razumništvo (inteligencija) in nikdo drug!

Pravi se, da še ni bilo nikake tožbe, da bi bil zanemarjen slovenski materinski jezik. — Za Boga, kako je to mogoče? Ne pozna li vlada prošnje 20.000 Slovencev? Ni li slišala glasú naših časnikov kakor narodnih glasil: „Novice“, „Slovenije“, „Napreja“, „Slovenca“ in drugih nam pavičnih listov? Ne vé li, da g. Herman, potezajoči se za slovenske ljudske učilnice, dobil je zahvalnico iz raznih krajev malega Štirskega? Ni so li vse to tožbe?

(Konec pride.)

**V Ljubljani** 21. marca. J. Y. (Iz mestnega odbora. Levstikove pesmi.) V včerajšnji seji našega mestnega odbora rešila se je važna stvar, komu se namreč podeli služba mestnega policijskega komisarja. Ker namreč prevzame srenja od 1. aprila naprej — kakor je že znano — vsa opravila lokalne policije v svoje roke, treba ji svojega komisarja, in sicer moža za tako opravilo popolnoma sposobnega. Z veseljem povem tukaj, da je dobil to službo vrli naš g. Luka Svetec c. k. adjunkt na Brdu. On je mož, kterega morajo spoštovati tudi njegovi politični protivniki, akoravno so se toliko prizadevali, da bi bili vrinili svojega kandidata. Kar pa nas še posebno mora veseliti, je to, da smemo pričakovati od njega, da bode pri svojem uradovanju slovenskemu jeziku popolnoma pravičen, in da bode enakopravnosti slovenskega jezika krepko pomagal na noge. Pa kaj bi dosti govoril, saj Svetec pozna vsak, kteremu je količkaj pri sreč blagor domovine! Hrabro njegovo obnašanje v deželnem zboru v svetem boju za večne pravice naroda pozna gotovo vsak rodoljuben Slovenec. Da pa nekterim gospodom ni po volji, da je ta služba se dala njemu, to nam kaže lamentacija današnje „Laibacherce“, ktera grozno filozofira in o „strankah“ govori. Se ve da, če se „doma čem u“ človeku, od kterega se ve, da bode vsakemu pravičen, podeli služba, je to koj „parteigeist“! O gospodje, predobro poznamo vas in vaš liberalizem, kterega nas pa Bog varuj! Držali se bomo le tacihi mož, od kterih smemo pričakovati naj lepšo lastnost moža — značaj! Kdor pa spreminja svoje mnenje,

kakor se vrtil plašč po vetru, ta ni naš mož! Zatorej Slovenci, držite se značajnih mož! —

Omeniti moram tudi tukaj, da so dobili novo ustopivši meščani krasno izdelana meščanska pisma v slovenskem jeziku. To je pravo! Želimo, naj bi tudi pri razpravah mestnega odbora dosegla slovenščina splošno pravico, ktera jej gre!

Nazadnje naj pristavim še novico, da je tukajšnji knjigar Oton Wagner kupil od Blaznika Levstikove pesmi, ktere so ležale 12 let pri Blazniku zaprte, in tako rešil to delo iz dolgoletnega zapora! Prodaja jih po 50 kr. in, kakor sem videl, ni jih prav obilo iztisov. Zatorej naj se vsakdo podviza, kdor hoče to zgodovinsko imenitno delo dobiti v roke, ker se kaže, da jih bode morebiti kmalo zmanjkalo.

## Ptuje dežele.

Zdaj kaže spet vse bolj na mir. Bismarku se je jeza enmalo vlegla. Gotovo ga tudi to hudo peče, ker vidi, da mu nikjer prav ne dajejo. On se je tedaj enmalo prehudo zaletel in — spekel. Ne mislimo pa, da bi bil že popolnoma v kozji rog vgnan, tega nikakor, ker on in vsi pruski državniki njegove baže deržali se bodo vedno znanega pravila, ki pravi: „Kjer sila gospoduje, se pravica umikuje“, in skušali Prusko kako razširiti. — Zdaj se piše, da je naš cesar pruskemu kralju poseben list poslal in da je upati, da se bota sama o vseh nasprotnih rečeh mirno porazumela. Nekteri tudi hočejo vedeti, da je Bismark ponudil za Holštinsko 50 milijonov tolarjev, Avstrija pa da o tem nič ne slišati.

Iz Petrograda se piše, da se tam prav nič ne boje zastran dogodkov v podunavskih kneževinah. Ruski državniki so že davno Turčiji odzvonili! — O teh zadevah piše nek rusk list tako le: Ruska ne more meni nič tebi nič dopustiti, da bi Avstrija sama Romansko z vojniki obsedla in se tako brez Ruske s tujim posestvom razširila. Če bi se to zgodilo, bilo bi po vsaki ceni to Ruskej „casus belli“, t. j. znamenje za vojko. — V Aziji prihajajo Rusi zmirej dalje.

Turška postavi 15.000 vojakov prek Dunave. V Bosni je nek vse polno vojakov. „Ad quid perditio hæc — čemu to?“

V italijanskem derž. zboru so volitev znanega prekucuha Mazzinia zaverгли. Nekteri bi ga bili kaj radi v zbornico spravili.

Napoleon je adreso sprejel ter dotični deputaciji rekel, da ostane vse pri starem! Vse je prav in dobro, kakor on dela, druge misli naj si pa Francozi le iz glave zbijejo ker so prazne. — Napoleon stavi vse zaupanje v armado, v zveste poslanca in dobro misleče Francoze ter kliče: Otroci naši bodo to delo nadaljevali! Da bi se le ne goljufal. Slabo znamenje je zanj to, da so mu oni dan celo dijaki mačjo godbo napravili!

## Razne novice.

\*\*\* (Resnična ravnopravnost slovenskih jezikov.) Z Dunaja smo zvedeli za trdno, da vlada v „Slovanski besedi“ prava ravnopravnost slovenskih jezikov. Novi odborniki t. l. se pogovarjajo in glasujejo v odboru vsak v svojem materinem jeziku (Čehi po česki, Serb po serbski, Hrvatje po hervaški, Rusin po rusinski, Poljak po poljski, Slovenec po slovenski), pa se vsi dobro umejo, zato ker so knjižno izobraženi. Tudi pismena opravila opravlja vsak odbornik v svojem materinem jeziku z latinico ali pa s cirilico. V denarni knjigi se družijo z latinico cirilica, zato ker je prvi blagajnik (kasir) Čeh, drugi pa Rusin.

Ker je tedaj, kakor vemo, edinemu slovenskemu knjižnemu jeziku zdaj še toliko političnih in nepolitičnih napótkov, — zato naj prebira za zdaj (tako svetuje naš sporočnik) vsak izobražen Slovan marljivo vsa narečja slovanska po časnikih in po knjigah. Ščasoma in skoro bo razumel do malega vse, kar bo bral — tudi brez slovnice in slovnikov. Tako bo razumel tudi vsakega drugega Slovana. Naš sporočnik, ki se je naučil takó sam vseh narečij slovanskih toliko, da umé po besedni zvezi vse, kar bere in sliši v teh narečjih, pravi razločno, da se tistemu, kteri bi rad brž vsa slovanska narečja le razumel, ni treba poprej slovnice vseh teh narečij učiti. Kar brati naj začne slovanske časnike in knjige, ter jih naj prebira pogostoma, pa bo razumeval iz besedne zveze čedalje bolje in čedalje več. Če pa prebereš vsaj povrhoma Miklošičev nauk o preglasju (Lautlehre) vseh slovanskih narečij, tudi staroslovenskega jezika, in če polukaš včasih tudi v kak slovník, razumel jih boš še mnogo poprej. Ako bi ravnali vsi izobraženi Slovani takó, razumel bi on vsakega Slovana, vsak drug Slovan pa njega; — ravno tako bi umel vsak Slovan po tem takem (če se nauči tudi cirilice) tudi vsako slovansko knjigo, bodisi ruska, česka, poljska, serbska, itd.

\* Na Francoskem je prosil one dni miloščine pri postavodajnem zboru nek šolsk učenik ki je bil najprej vojak, potem 44 let šolski učenik in l. 1863 v pokoj djan s 66 franki penzije na leto! Oh, nemila osoda!

\* Angleži pa Francozi namerjajo čez morsko ožino, „Canal la Manche“ imenovano, velikansk most napraviti, ki bode 6 milj dolg. — Mislijo, da bode potem manj nesreč, ker vetrovi res tam hudo razsajajo. Ali bodo pa tudi mogli takó dolg most narediti, je drugo vpračanje.

## Duhovske zadeve.

Kerška škofija: G. Jožef Wölbitsch je postal župnik v Steuerbergu in zraven tudi oskerbnik fare Wachsenberg, g. Gustav Schofnegger pa oskerbnik v Poračah pod št. Urško goro. G. Al. Šacgre za kaplana v Rudo. — Č. g. o. Otmar Gahovec je izvoljen administrator in spiritalibus et temporalibus benediktinskega samostana v št. Pavlu.

## Loterija.

Gradee: 11 41 61 86 2.

Prihodnje srečkanje je 7. aprila 1866.

## Živežna ceua.

|           | krompir<br>(vagan.) |    | sirovom |    | maslo |     | salo        |     | grah |     | leča |     | slama |     | seno |     | dreva |    |    |
|-----------|---------------------|----|---------|----|-------|-----|-------------|-----|------|-----|------|-----|-------|-----|------|-----|-------|----|----|
|           |                     |    |         |    |       |     |             |     |      |     |      |     |       |     |      |     |       |    |    |
|           | libra               |    | vagan.  |    | mer.  |     | stot (cent) |     | sež. |     |      |     |       |     |      |     |       |    |    |
|           | g.                  | k. | k.      | k. | k.    | g.  | k.          | g.  | k.   | g.  | k.   | g.  | k.    | g.  | k.   | g.  | k.    | g. | k. |
| Mariboru  | 90                  | 50 | 52      | 40 | —     | 28  | —           | 32  | —    | 120 | —    | 150 | —     | 310 | —    | —   | —     | —  | —  |
| Celju     | 120                 | 40 | 46      | 40 | —     | 10  | —           | 10  | —    | 118 | —    | 150 | —     | 530 | —    | —   | —     | —  | —  |
| Ptujem    | —                   | —  | —       | —  | —     | —   | —           | —   | —    | —   | —    | —   | —     | —   | —    | —   | —     | —  | —  |
| Ljubljani | 140                 | 45 | 52      | 40 | —     | 450 | —           | 5   | —    | 145 | —    | 150 | —     | 750 | —    | —   | —     | —  | —  |
| Kranju    | 150                 | 33 | 48      | 40 | —     | —   | —           | —   | —    | 145 | —    | 150 | —     | 550 | —    | —   | —     | —  | —  |
| N. Mestu  | 180                 | 45 | 40      | 40 | —     | 416 | —           | 480 | —    | 160 | —    | 250 | —     | 620 | —    | —   | —     | —  | —  |
| Celovcu   | 45                  | 15 | 46      | 42 | —     | 5   | —           | 6   | —    | —   | —    | 95  | —     | 120 | —    | 310 | —     | —  | —  |
| Terbižu   | —                   | —  | —       | —  | —     | —   | —           | —   | —    | —   | —    | —   | —     | —   | —    | —   | —     | —  | —  |

## Dunajska borsá 27. marca 1866.

|                  |        |
|------------------|--------|
| 5% metalike      | 60.10  |
| 5% nacional      | 63.—   |
| 1860 derž. posoj | 79.—   |
| Bankine akcije   | 722.—  |
| Kreditne         | 140.30 |
| London           | 104.30 |
| Novi zlati       | 4.99   |
| Srebro           | 103.75 |